

Vuit anys sense canvis al Govern Civil de Barcelona

Ferran Cardenal, el millor governador

Des que el 'cambio' arribà a l'estat espanyol, Ferran Cardenal es manté en el càrrec de màxim responsable de l'estat a Catalunya. Pels seus mèrits el coneixereu.

Les eleccions generals de l'octubre del 1982 serviren perquè el PSOE aconseguís la majoria absoluta i pogués dur a terme un projecte d'estat que tenia com a punts bàsics la democratització, la modernització i la plena integració europea. Aquest era el repte de Felipe Gonzalez i el seu equip.

Però, com sempre, els canvis més immediats, i a vegades els únics, són els dels responsables de la mateixa administració.

ARRIBEN FERRAN CARDENAL I EL 'CAMBIO'

Un mes i mig després de les eleccions, i dins de la política de renovació absoluta dels aparells de l'estat engegada pel PSOE, Ferran Cardenal és nomenat nou governador civil de Barcelona en substitució de Federico Gallo.

Des de ben d'hora, Cardenal intenta donar una nova perspectiva al seu càrrec per fer-lo més proper al ciutadà i millorar la seva imatge, perquè la figura del governador civil és una de les que històricament ha despertat més antipatia entre el poble català.

Així, hi ha als primers mesos una remodelació a fons que afecta des de la decoració del despatx al tracte amb els mitjans de comunicació. Lluny, ja, de les censures i les disputes amb la premsa o el to gairebé inquisitorial de Martín Villa, tot esdevé més humà i accessible.

Tanmateix, amb el nou any 1983 vindria la seva primera actuació pública d'importància. Quan feia dos mesos dels aiguats que inundaren comarques senceres com el Baix Llobregat o el Berguedà, Ferran Cardenal arribà a un acord amb els alcaldes dels municipis afectats sobre les ajudes i finançament de les nombroses pèrdues materials.

COMENCEN LES CRÍTIQUES

Però mai no plou a gust de tothom i

Cardenal fou un dels principals promotors del cos antiavalots de la Guàrdia Urbana.

l'actuació del nou governador despertà recels des del començament. És el cas dels ciutadans africans que treballen al Maresme. L'hivern del 83, Ferran Cardenal havia arribat a un pacte amb els sindicats CCOO i UGT segons el qual es comprometia a vetllar per la igualtat de drets laborals dels jornaleros negres. Pel juny, el Govern Civil en fa un cens detallat i una enquesta entre els interessats per saber quants n'estarien disposats a tornar al seu país d'origen si l'estat es fes responsable de les despeses. Només un 3% (dels censats) voldria ser repatriat en aquestes condicions.

Tot i això, la policia comença a exigir als treballadors africans el visat de residència i un contracte de treball fix. En no tenir el primer, el segon és encara més difícil i això provocà una onada d'expulsions que, anys més tard, prenen

forma sistematitzada a tot l'estat amb la Llei d'Estrangeria.

Els sindicats de treballadors s'hi oposen i acusen d'actitud racista l'administració central perquè obliga els súbdits africans a acceptar uns contractes laborals en condicions tercermundistes. Ferran Cardenal no accepta les acusacions i afirma que els retorns "són voluntaris".

Poc després, quan encara no s'havia tancat la polèmica, el governador de Barcelona es veu implicat en un altre afer conflictiu. Tres treballadors de Comissions Obreres denuncien que els han obligat a intervenir telèfons sense permís judicial. El Govern Civil ho desmenteix ràpidament i Ferran Cardenal es despenja amb declaracions d'intrusió referides a CCOO. El governador comença a ser *conegut*.

LA IMATGE CANVIA

Però el primer conflicte fort va venir amb motiu de la celebració de l'11 de Setembre a Barcelona. La crema de dues banderes espanyoles davant l'estàtua de Rafael Casanova i la no intervenció dels mossos d'esquadra que hi romanien fent guàrdia d'honor portà el governador civil a fer unes irades recriminacions contra la policia autonòmica. La "passivitat" demostrada pels mossos, segons Cardenal, deixava entreveure una complicitat

peu i eficaç. Els eixos principals eren la redistribució de plantilles atenent a les necessitats de cada zona, una major presència al carrer en tasques de prevenció, i la potenciació de les policies locals en els plans de seguretat ciutadana. Ferran Cardenal aplicà fil per randa les decisions del ministeri de l'interior i configurà un nou mapa policial que, encara avui, s'aplica.

Fruit de l'aplicació del pla va ser la rehabilitació física de les comissaries de policia i dels uniformes dels agents, l'obertura d'una comissaria de la dona al

coordinar la futura policia autonòmica de Catalunya amb els cossos i forces de seguretat de l'estat, incloses les policies locals. Alhora, s'aprovà un primer calendari de desplegament dels mossos d'esquadra que, si bé era poc ambiciós, era valorat positivament per ambdues parts com a pas inicial.

Però si els acords ja eren restrictius, la realitat encara ha estat més desencorajadora. La funció de coordinació que oficialment té la Junta mai no ha estat utilitzada, entre altres raons perquè el nombre i les competències dels efectius de la policia autonòmica no ho han permès. I Ferran Cardenal, en qualitat de representant estatal, té molt a veure en aquesta incapacitat.

El PSOE ha hagut de cedir davant una ertzaina en expansió i una voluntat política per part del govern basc de potenciar-la al màxim en substitució de les forces de seguretat. En canvi, al Principat, aquesta falta de voluntat política ha facilitat al PSOE la feina d'evitar gairebé completament el desenvolupament dels mossos d'esquadra. La Generalitat no ha pretès mai la substitució de les policies estatals (i per això es pot entendre també la marxa de Miquel Sellarès de la direcció general de Seguretat), i aquesta estretor de mires ha posat molt difícil l'assoliment de gaires competències.

Cardenal, sempre fidel al partit, ha fet el paper que se n'esperava. I només cal fer-ne un repàs.

Públicament, el governador civil de Barcelona va manifestar després de les primeres reunions de la Junta de Seguretat que hi havia massa cossos policials i que no es podien sobreposar els interessos particulars (de la Generalitat de Catalunya, s'entén) als interessos generals. Tenint en compte aquesta oposició inicial, el govern català reaccionà amb timidesa i les negociacions s'allargaren indefinidament per aconseguir unes poques competències, del tot insuficients per a la creació d'una policia integral.

En aquest sentit, també, l'actitud de la policia espanyola ha estat sempre d'obstrucció a la tasca dels mossos i de prepotència, quan no desqualificació. El governador barceloní qualificà, en una ocasió, els comandaments de la policia autonòmica, davant la televisió, de poc més que *d'amateurs* —la qual cosa provocà, fins i tot, la intervenció de Jordi Pujol, que va definir les paraules com a "gravíssimes i inadmissibles"—. I amb aquesta mentalitat actuen els que estan a les seves ordres. Amb la impossibilitat

amb els fets. Paral·lelament, el fiscal general de l'estat anuncià la seva voluntat de depurar responsabilitats sota l'acusació de prevaricació per omissió.

D'altra banda, la reacció de CiU i de la Generalitat catalana no es feren esperar. L'aleshores conseller de Governació, Macià Alavedra, retragué al governador el seu intent de desprestigiar la policia autonòmica de Catalunya just abans de les negociacions per al seu desplegament definitiu. L'esperit negociador de Cardenal quedava qüestionat seriosament.

Aquesta picabaralla institucional coincidí amb l'aprovació i posada en pràctica d'allò que es coneixia popularment com el "Pla Barrionuevo". El PSOE, amb aquest pla, pretengué adequar les Forces de Seguretat a un nou model semblant a l'alemany, més euro-

carrer Roger de Llúria de Barcelona, la redistribució de la Guàrdia Civil pels pobles i comarques, o la unificació del Cos Superior de Policia i de la Policia Nacional. També, Cardenal fou un dels principals promotors de la creació d'un cos antiavalots de la Guàrdia Urbana —format per voluntaris i que el seu dia aixecà molta polseguera—, sobretot després de la crítica a algunes de les actuacions més contundents de la policia nacional.

LA POLICIA AUTONÒMICA: QUI PEGA PRIMER PEGA DOS COPS

A finals de l'any 83, Macià Alavedra i José Barrionuevo desbloquejaren les tasques de la Junta de Seguretat. Aquest organisme seria paritari entre els governs central i autonòmic i serviria per

ARXIU

afegida de la policia catalana d'actuar com a policia judicial es crea una dependència i subordinació que impedeix qualsevol actuació lliure dels cossos policials espanyols.

Ferran Cardenal ha impedit amb la seva política d'estira i arronsa un desplegament efectiu dels mossos i la seva futura presència en un esdeveniment de gran repercussió internacional com és la celebració dels Jocs olímpics del 92 a Barcelona. Fins ara, l'actuació de la policia autonòmica s'ha limitat al descobriment i clausura de casinos i sales de jocs il·legals, la desarticulació de sectes, la vigilància d'organismes dependents de la Generalitat i la repressió de manifestacions especialment delicades com les dels pagesos de l'avellanà, les d'estudiants, les del Pla de Residus o la més recent de Sant Adrià de Besòs. (vegeu EL TEMPS núm. 335).

Els últims acords entre el ministre Corcuera i el president Pujol permetran a la policia autonòmica fer-se càrrec de la vigilància de la totalitat de les presons en territori de Catalunya i d'algunes instal·lacions olímpiques propietat de l'administració catalana. Ferran Cardenal disposarà, gràcies a això, d'uns quants centenars de guàrdies civils més per distribuir pel nostre país.

Aquestes actituds bel·ligerants amb el govern de la Generalitat de Catalunya han alçat veus demanant la seva destitució en nombroses ocasions. Tanmateix, per desgràcia, els sectors que l'han reclamada són d'una gran varietat i, sovint, per raons molt diverses que no tenen res a veure amb la policia de Catalunya.

L'APLICACIÓ DE LA LLEI ANTITERRORISTA

El juliol del 83 són detingudes a Barcelona quatre persones presumptament relacionades amb ETA. Se'ls aplica la llei antiterrorista. Més tard es comprova que la seva relació amb l'organització basca és nul·la. Casos com aquest han sovintejat en els anys que Ferran Cardenal ha estat de governador civil.

La llei antiterrorista, dissenyada per aplicar a persones enquadrades dins de bandes o grups armats, s'utilitzà moltes vegades incorrectament per ajudar les investigacions policials, quan el seu ús havia de ser restrictiu i en casos d'evidència clara. A tot l'estat espanyol, segons confessà el mateix Barrionuevo, entre els anys 83 al 86 hi hagué unes dues mil aplicacions indegudes de la llei antiterrorista.

Si el fet ja era prou greu, encara ho

fou més que la major part de detinguts denunciés tortures i maltractaments en passar a disposició judicial: Jaume Fernández i Calvet, ex-dirigent de Terra Lliure, detingut el gener del 85, denuncià davant el jutge que, en passar per les dependències de Via Laietana, havia estat objecte de tortures, de les quals en destacava l'aplicació de descàrregues elèctriques sobre la pell mullada. Carles Castellanos Llorenç, professor universitari i dirigent històric independentista, detingut el maig del 88, denuncià també maltractaments amb cops per tot el cos i asfíxies amb bosses de plàstic. No van ser, ni de bon tros, les úniques denúncies. Però totes tenien una cosa en comú: mai no van poder ser provades.

Aquesta falta de defensa davant la llei antiterrorista –i especialment davant la nova versió endurida del govern del PSOE– provocà ben d'hora reaccions de protesta: des de la signatura de manifestos, a manifestacions contra la tortura i, potser la més significativa, la creació per part de la Comissió de Defensa dels Drets Humans del Col·legi d'Advocats de Barcelona de la Comissió contra la Llei Antiterrorista, a començament de l'any 1985. Per la seva part, el Govern Civil, tot i que no va negar taxativament mai la existència de tortures, sempre s'emparà en les decisions judicials i en la falta de proves que les revisions dels metges forenses aportaren per encetar processos judicials contra els mateixos que havien denunciat maltractaments, tant si eren acusats o detinguts com advocats que els defensaven.

Amb els anys, la situació es va desbloquejar en desaparèixer la figura jurídica de la Llei Antiterrorista, que s'ha difuminat entre la legislació ordinària vigent, i per la impossibilitat de mantenir unes acusacions sense una traducció empírica. No hi ha proves, no hi ha fets.

LA REPRESSIÓ INQÜESTIONABLE

Si bé no es provaren mai els maltractaments, el 23 d'abril del 1985 les càmeres d'Euskal Telebista s'encarregaren de mostrar una actuació policial que no pogué ser negada. Aquella tarda, els cossos antiavalots que es desplaçaren a la Rambla de Canaletes tenien una missió molt concreta: reprimir la manifestació no autoritzada que el Moviment de Defensa de la Terra hi havia convocat sota el lema "Fora de la nostra terra els que l'estan ocupant". Poc va importar que en el

Ferran Cardenal.

ARXIU

camí s'hi trobessin un grup de dones feministes pro-avortament, o que les Rambles fossin plenes de gent, jove i gran, passejant en la tradicional diada de Sant Jordi.

La policia va netejar literalment el carrer i foren nombrosos els ferits entre els vianants. En el decurs de la intervenció, fins i tot algunes parades de llibres foren rebentades.

L'evidència dels fets obligà Ferran

Les declaracions de Ferran Cardenal

16 de desembre del 1982 (presa de possessió): "La Generalitat de Catalunya trobarà en aquest governador civil un sincer esperit de col·laboració".

Setembre del 1983 (sobre les escoltes il·legals): "El Parlament és qui ha de vetllar perquè es respectin els drets dels ciutadans. CCOO té com a missió defensar els drets dels treballadors, però no pot intentar assumir un paper que no li correspon".

Febrer del 1984 (sobre les expulsions d'africans): "Facilitarem que els treballadors negres del Maresme puguin retornar al seu país d'origen". "Es tracta de retorns voluntaris".

Febrer del 1984 (parlant de la policia autonòmica): "O es crea tenint en compte quins són els objectius o pot crear problemes innecessaris".

Abril del 1984: "Cap tribunal no ha apreciat l'existència de tortures en els casos denunciats. Un Govern Civil està en condicions de fixar criteris i normes sobre l'assumpte i d'exigir responsabilitats si fos precís, però per a això ha de comptar amb prou elements de judici".

Abril del 1984: "Que les comissaries barcelonines fan pena en moltíssims aspectes és una cosa que pot comprovar qualsevol ciutadà en el moment de tramitar el DNI".

Abril del 1984 (més policia autonòmica): "Hi falta un marc global que delimiti funcions, competències,...., que sigui, al cap i a la fi, un punt de referència per als negociadors".

"A falta de la llei sobre policies autonòmiques la meua preocupació ha estat la d'evitar una proliferació de cossos policials encarregats de funcions semblants".

"A mi, personalment, el traspàs de funcionaris em sembla la via més adient, tot i que crec que també és com-

patible amb l'existència d'un cos policial autònom de dimensió més reduïda".

Abril del 1985 (Sant Jordi): "S'han de comprendre els esforços que cal fer per mostrar serenitat en aquests casos per part de les FOP".

Abril del 1985 (sobre l'independència): "Hi ha una sèrie de grupuscles minoritaris que aprofiten la diada de Sant Jordi per a fer propaganda de les seves idees, i no d'una manera precisament pacífica".

Maig del 1985 (mossos i ordre públic): "S'està avançant en molts aspectes i crec que les diferents metes s'aniran assolint amb el temps, però el que no pot ser és fer les coses de pressa, de manera accelerada i brusca".

Octubre del 1986: "Cal evitar que un problema de seguretat taqui la candidatura olímpica".

Març del 1987: "El terrorisme d'ETA a Barcelona està lligat al terrorisme nacionalista català".

"La infraestructura d'ETA a Barcelona és mínima i no està consolidada".

Abril del 1988: "S'ha de tenir en compte que amb només 600 mossos, que és un nombre força limitat, no té sentit que aquesta policia vulgui desenvolupar funcions que no li són exclusives, quan encara no acapara totes les tasques que té assignades per llei".

"No m'oposo al fet que els mossos actuïn de policia judicial però sempre d'una forma efectiva i coordinada. La seva actuació no pot interferir la d'altres cossos policials".

"La policia autonòmica actua amb uns criteris d'oportunitat política més que amb uns criteris de professionalitat".

Juliol del 1988: "Els jutges de Barcelona es mostren cada cop més favorables a l'expulsió de ciutadans estrangers i els felicito per aquest canvi d'actitud".

Unificado de la Policía va manifestar que l'actuació policial no s'havia produït per pròpia iniciativa sinó que s'havien rebut ordres d'*escombrar* la Rambla, i afirmà tot seguit que els únics responsables n'eren el governador civil i el Cap Superior de Policia.

Passat el rebombori dels primers dies, Cardenal acusà TV3 —que havia emès les imatges en diverses ocasions— de falta d'objectivitat en basar les informacions en rumors i especulacions, refe-

rint-se a les no aclarides ordres que ell va donar a la secció mobilitzada.

Sigui com sigui, el ple del Parlament de Catalunya va censurar l'acció policial i decidí tirar endavant el pla de seguretat presentat pel conseller Alavedra que pretenia donar més protagonisme als mossos d'esquadra en matèria de seguretat ciutadana.

En aquest punt, però, no podem oblidar que l'excés de zel per part de les forces de seguretat de l'estat ha estat molt sovint criticat. Quatre anys més tard, un altre 23 d'abril i també en una manifestació independentista, policies de paísà apallissaren amb pals alguns dels joves participants en la marxa política. Manifestacions nacionalistes de l'onze de setembre, actes contra el dia de la Hispanitat i altres reivindicacions més o menys puntuals han estat, quan no prohibides, reprimides amb duresa sota l'excusa d'alteracions de l'ordre públic o transgressions de la legalitat constitucional.

MALGRAT TOT, EL MILLOR GOVERNADOR

Lògicament, però, Ferran Cardenal ha fet mèrits per mantenir-se vuit anys en el càrrec de governador civil. La seva decisió en la lluita contra el terrorisme l'ha dut a importants triomfs, per exemple, la desarticulació de l'estructura organitzativa dels GRAPO a Barcelona l'any 85 o la detenció dels integrants del comando Barcelona d'ETA, responsable de l'atemptat d'Hipercor.

La combinació de modernització dels cossos i forces de seguretat i de lluita antiterrorista, tot i els alts i baixos que algunes polèmiques li han causat en la popularitat, ha creat un estat d'opinió prou favorable a la seva gestió atesa la gran importància del tema *seguretat* entre la població.

Actualment, Ferran Cardenal pot afrontar gairebé sense oposicions l'organització de la seguretat dels Jocs Olímpics del 92 gràcies al consens que, sobre aquest tema, s'ha aconseguit tant en les distintes administracions com, fins i tot, entre la majoria de la societat.

I conscient de la utilitat que els cops d'efecte tenen, no voldrà perdre l'oportunitat d'aconseguir una reputació professional que el posaria en el cercle dels *intocables*. El PSOE ja en té uns quants, ¿serà ell el següent?

Joan Morales

Cardenal a actuar amb molta mesura. A l'expedient informatiu inicial, seguí la destitució dels dos caps que comandaren la companyia de reserva i l'arrest de cinc agents més. Tot i que el governador negà les implicacions polítiques de la decisió, la reacció de la societat catalana, i sobretot dels partits polítics, va ser de condemna unànime i d'exigència de responsabilitats. Davant això, difícilment podia fer-hi una altra cosa. En aquest sentit, d'altra banda, el Sindicato